

Gebelerde Doğum Öz Yeterlilik Algısının Emzirme Öz Yeterliliğine Etkisi: Tanımlayıcı Araştırma

The Effect of Birth Self-Efficacy Perception on Breastfeeding Self-Efficacy in: Descriptive Research

Özlem BAŞHAN^a, Sibel ÖZTÜRK^b

^aKültür Aile Sağlığı Merkezi, Batman, Türkiye

^bAtatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

Yüksek lisans tezinden üretilmiş makedir.

ÖZET Amaç: Bu araştırma, gebelerde öz yeterlilik algısının emzirme öz yeterliliği üzerine etkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Tanımlayıcı nitelikteki çalışma Nisan 2022-Ağustos 2022 tarihleri arasında 272 gebe üzerinden yürütülmüştür. İki aşamalı olan bu çalışmanın ilk aşamasında 26-40 haftalık gebelerin doğum öz yeterlilikleri incelenmiş, ikinci aşamada doğum yapan kadınlara doğum sonu 1-4 hafta arasında ulaşarak emzirme öz yeterliliği incelenmiştir. Veriler anket formu, doğum öz yeterlilik ölçek formu ve emzirme öz yeterliliği ölçek formu ile toplanmıştır. Veriler ortalama, Pearson korelasyon ve lineer regresyon ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** Bu çalışmada, kadınların %77,2'si sadece anne sütü, %22,8'i anne sütü ile birlikte su ve mama verdiğini belirtmiştir. Gebelerde doğum öz yeterliliği sonuç beklentisi alt boyut puan ortalaması 151,95±15,66 ve yeterlilik beklentisi alt skalası puanı 115,88±27,01 olarak bulunmuştur. Postpartum dönemde emzirme öz yeterlilik ölçeği toplam puan ortalaması ise 57,64±12,50'dir. Gebelerde doğum öz yeterliliği ile postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05). Gebelikte doğum öz yeterliliği durumu postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği davranışındaki toplam varyansın %40'ını açıklamaktadır (p<0,05). **Sonuç:** Gebelerde doğum öz yeterlilik algısı arttıkça annelerin doğum sonu dönemde emzirme öz yeterlilik algısı da artmıştır. Doğum öz yeterlilik algısı emzirme öz yeterliliğini önemli oranda etkilemektedir.

ABSTRACT Objective: This study was conducted to evaluate the effect of women's perception of self-efficacy during pregnancy on breastfeeding self-efficacy. **Material and Methods:** The descriptive study was conducted on 272 pregnant women between April 2022-August 2022. In the first stage of this two-stage study, the birth self-efficacy of 26-40-week pregnant women was examined, and in the second stage, breastfeeding self-efficacy was examined by reaching women between 1-4 weeks postpartum. Data were collected with a questionnaire form, birth self-efficacy scale form and breastfeeding self-efficacy scale form. Data were analysed by mean, Pearson correlation and linear regression. **Results:** In this study, 77.2% of the women stated that they gave only breast milk, and 22.8% stated that they gave water and formula along with breast milk. The mean score of birth self-efficacy outcome expectancy subscale was 151.95±15.66 and the mean score of competence expectancy subscale was 115.88±27.01. The mean score of breastfeeding self-efficacy scale was 57.64±12.50 in the postpartum period. It was found that there was a positive relationship between birth self-efficacy in pregnant women and breastfeeding self-efficacy in the postpartum period (p<0.05). Birth self-efficacy in pregnancy explained 40% of the total variance in breastfeeding self-efficacy behaviour in the postpartum period (p<0.05). **Conclusion:** As the perception of birth self-efficacy increased in pregnant women, the rate of breastfeeding self-efficacy increased in the postnatal period. Perception of birth self-efficacy significantly affects breastfeeding self-efficacy.

Anahtar Kelimeler: Ebe; emzirme; emzirme öz yeterliliği; doğum öz yeterliliği; postpartum dönem

Keywords: Midwife; breastfeeding; breastfeeding self-efficacy; birth self-efficacy; postpartum period

Doğumda öz-yeterlilik algısı, doğumu gerçekleştirecek olan kadının, kendi doğum sürecini başarılı bir şekilde yönetebilmesi için kendi yeteneklerine

olan inancı ve güveni olarak ifade edilmiştir.¹ Normal doğum eyleminde, kadının baş etmesi gereken korku ve ağrının olması, ağrı sırasında kontrolünü

Correspondence: Sibel ÖZTÜRK

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

E-mail: sb10606@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 27 Feb 2024

Received in revised form: 30 May 2024

Accepted: 30 May 2024

Available online: 03 Jun 2024

2536-4391 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

sağlayamayacağına olan inancı, eylemde epizyotomiye ihtiyaç duyması, bebeğinde gelişebilecek herhangi bir olumsuzluk, gebenin kontrolünü etkileyen en önemli stres kaynaklarından birkaç tanesidir. Bu durumda gebelerin baş etme ve kendine güven yeteneklerini belirlemek için öz-yeterlilik düzeyleri değerlendirilir.² Doğum eyleminde öz-yeterliliği yüksek olan kadınlar, birbirinden farklı baş etme yöntemlerini kullanarak süreci daha etkin bir şekilde yönetmeyi başarır.³

Kadınlarda doğum eyleminde kontrolün kendisinde olduğu duygusu, anne memnuniyetini artırdığı için anne emzirmede daha başarılı olur.^{4,5} Yapılan bir çalışmada, doğum sırasındaki kontrol algısının gebelerin emzirme öz yeterliliği ile doğrudan ilişkili olduğu vurgulanmıştır.⁴ Gebelerde doğum öz yeterliliğinin yüksekliliği doğum memnuniyetini de artırmaktadır.⁶ Yapılan bir çalışmada, kadınların doğum memnuniyeti ve emzirme öz yeterlilik düzeylerinin oldukça yüksek olduğu, kadınların doğum memnuniyet düzeyleri arttıkça emzirme öz-yeterlilik düzeylerinin arttığı görülmüştür.⁷

Emzirme başarısını artırmaya yönelik tüm uluslararası önerilere ve Dünya Sağlık Örgütü önlemlerine rağmen çoğu ülkede emzirmenin yaygınlığı ve süresi önerilenden daha düşük kalmaktadır.⁸ Bu durum sosyoekonomik, fizyolojik ve psikolojik birçok faktörden etkilenir. Tüm bu faktörlerin yanı sıra emzirmeyi etkileyen faktörlerin başında annenin emzirmeye ilişkin öz yeterlilik algısı gelmektedir.⁹ Yapılan araştırmalar emzirme öz yeterliliğinin emzirmenin başlatılması ve süresi ile ilgili önemli bir faktör olduğunu göstermiştir.⁹⁻¹¹ Emzirme öz yeterlilik algısı yüksek olan anneler daha uzun emzirme süresine sahiptir.^{10,12-14}

Öz-yeterliliği yüksek olan kadınlar, zorluklarla karşılaştıklarında emzirmek için daha fazla çaba gösterirler. Bu kadınlar emzirmeyi daha çok tercih etmekte, zorluklarla karşılaştıklarında daha cesur ve olumlu davranışlar sergilemektedirler.⁹ Emzirme öz yeterlilik algısı annenin bebeğini emzirebilmek için ne kadar çaba gösterebileceğini, kendisini emzirmeye ne kadar hazır hissettiğini ve emzirme konusundaki inançlarını yansıtır.^{9,10} Anneler belirli davranış şekillerinin onları istedik sonuçlara ulaştıracağını genel-

likle kabul ederler, ancak bu davranışı yürütebilmekle ilgili hissettikleri öz-yeterlilik çoğu zaman düşük olabilmektedir. Örneğin bebeğinin sadece anne sütü ile beslenmesi gerektiğine inanan bir anne, aynı zamanda sütünün bebeğine yetip yetmediği konusunda karar veremiyorsa ve süt üretiminin yeterliliğini sağlayamıyorsa bebeğine mama vermemesi kaçınılmaz olur.

Gebelikte doğum öz yeterliliği düşük olan kadınların, doğum sonrası dönemde emzirmeyi bıraktıkları gözlemlenmiştir. Gebelikte doğum öz yeterliliği düşük olan kadınların; emzirme tekniklerini kullanmada daha başarısız oldukları, gebelikte doğum öz yeterliliğinin, emzirme öz-yeterlilik teorisi ile tutarlı olduğu, dolayısıyla doğum sırasında kontrol algısının güçlendirilmesi, emzirme öz yeterliliğini artırabileceği, doğumun aktif fazında korkusu yüksek olan annelerin doğumdan sonra memeyi aramadığı, doğumun latent fazında yüksek doğum korkusu olan annelerin bebeklerinin memeyi tutmada problem yaşadıkları, bu yüzden emzirmede başarısız oldukları, doğum korkusu yüksek olan annelerin bebekleri ile ten tene temasın daha zayıf olduğu ve anne bebek göz temasının olmadığı bulunmuştur.^{15,16}

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TÜRÜ

Bu araştırma doğum öncesi dönemde gebelerde doğum eyleminde öz yeterlilik algısının emzirme öz yeterliliğine etkisini değerlendirmek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma evrenini 21.04.2022-20.08.2022 tarihleri arasında bir aile sağlığı merkezine kayıtlı primipar gebeler oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme G-Power analizi ile belirlenmiştir. Yapılan hesaplama göre araştırmanın örnekleme (0,30 etki büyüklüğünde, 0,05 yanılma payı, 0,95 güven aralığında ve 0,95 gücünde) toplam 220 gebenin alınması gerektiği hesaplanmıştır. Belirlenen örneklem grubuna ulaşılan kadar ilgili aile sağlığı merkezinden araştırmaya alınma kriterlerini sağlayan gebeler olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmanın veri toplama aşaması iki aşamalı olduğu için

zaman içerisinde veri kaybı olacağından araştırmaya toplam 294 gebe ile başlanmıştır. Bu gebelerden 15 tanesine, çalışmanın ikinci aşaması olan postpartum emzirme öz yeterliliği kısmında ulaşılamamıştır. Üç gebe bebeğini anne karnında kaybetmiştir. Bir bebek, yarık dudak/damak olarak doğduğundan çalışmaya dâhil edilememiştir. Üç bebek, erken doğum sebebiyle yoğun bakımda olduğundan çalışmaya katılamamıştır. Çalışma 272 gebe ile sonlanmıştır.

Araştırmaya dâhil edilme kriterleri:

- Gebenin okur-yazar olması
- Primipar gebe olması
- Planlı gebelik olması
- 26-40 haftalık gebe olması
- Riskli gebelik olmaması
- Fetüsün sağlıklı olması

Araştırmaya dâhil edilmeme kriterleri:

- İletişim kuramayanlar
- İlk 2 trimesterideki gebeler
- Multipar gebeler

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri toplanırken, araştırmacı tarafından hazırlanan Gebe tanıtıcı bilgi formu, Doğum Eyleminde Öz Yeterlilik Ölçeği (DEÖYE-D32) ve Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği (EÖYÖ) kullanılmıştır. Veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde gebenin sosyodemografik özelliklerini içeren beş soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise gebenin doğum ve emzirmeye yönelik durumunu ortaya çıkarmak için 12 soru vardır.

DEÖYÖ: DEÖYÖ Lowe tarafından 1993 yılında geliştirilen ölçek 62 sorudan oluşmaktadır.¹⁷ Bu ölçek kadınların baş etme yeteneğini ve kendine güven durumunu ölçmektedir. Doğum eyleminde öz-yeterlilik düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen kısa versiyonlu ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ersoy tarafından 26-40 gebelik haftasında olan gebelere yapılmıştır. Sonuç beklentisi ve yeterlilik beklentisi olmak üzere iki alt boyutu vardır. Bu ölçek için her bir alt boyutu 16 sorudan oluşmaktadır.¹⁸

Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 32-320 arasındadır. Ölçekten yüksek alınacak puanlar, gebelerin doğum eyleminde kendilerine olan güvenlerinin ve başarıma inançlarının yüksek olduğunu gösterir. Ölçeğin, Cronbach alfa katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur.¹⁸ Bu araştırmada ise Cronbach alfa katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur.

EÖYÖ: EÖYÖ Dennis tarafından 2003 yılında geliştirilmiştir. 14 maddeden oluşan bu ölçek emzirme öz-yeterliliğini değerlendirmektedir.¹⁹ Ölçek 5’li Likert tipinde olup, ölçeğin maddeleri “1: Hiç emin değilim; 5: Her zaman eminim” şeklinde ifade edilmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlara bakıldığında en yüksek puan 70, en düşük puan ise 14’tür. Yüksek puan daha yüksek emzirme öz-yeterliliği anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türkçe güvenilirlik geçerlilik çalışması Aluş Tokat ve ark. tarafından yapılmış olup; Cronbach alfa değeri 0,86 olarak bulunmuştur.²⁰ Bu çalışmada ise postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği Cronbach alfa katsayısı 0,94 olarak hesaplandı.

VERİLERİN TOPLANMASI

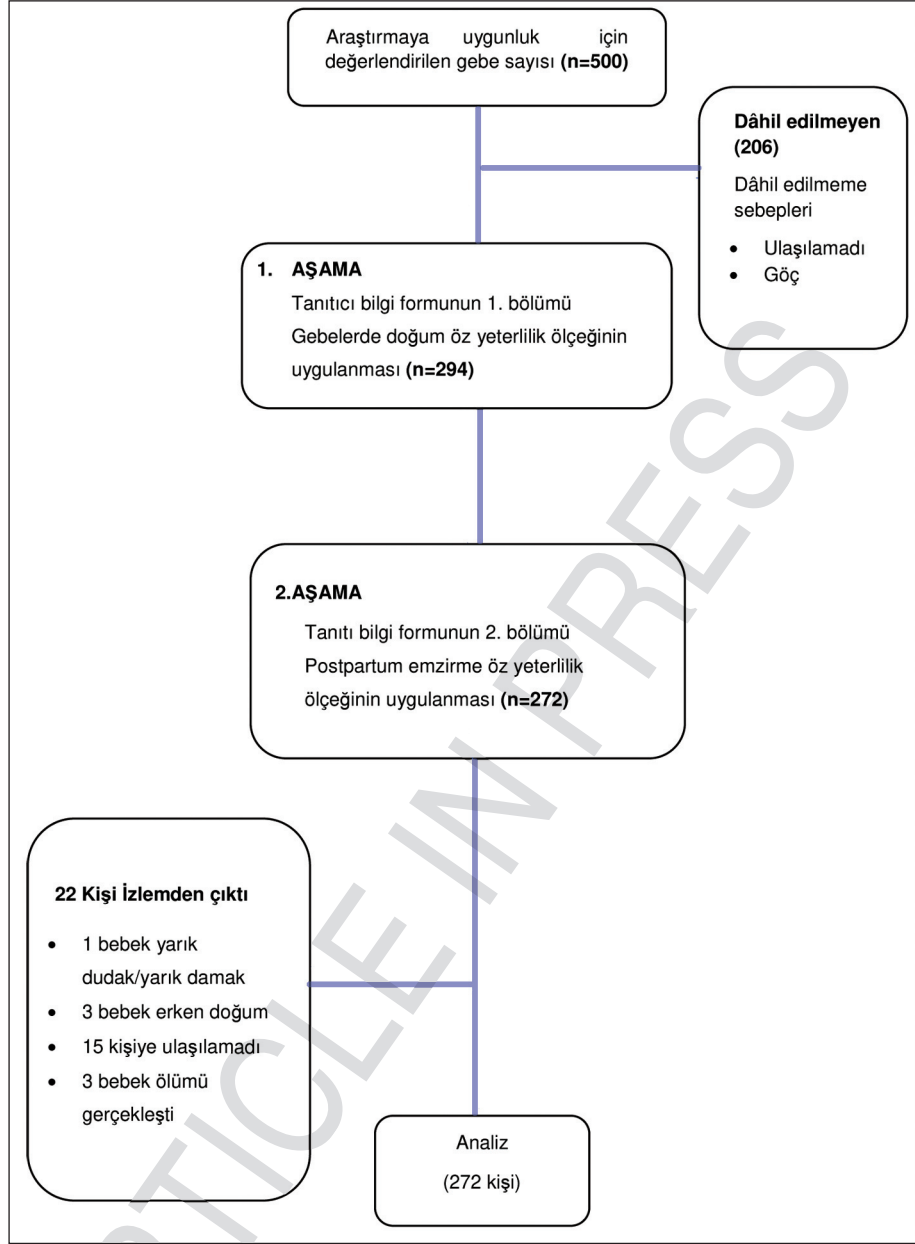
Çalışmanın verileri Nisan 2022-Ağustos 2022 tarihleri arasında bir aile sağlığı merkezinde yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak elde edildi. Araştırmanın verileri iki aşamada toplandı. Birinci aşamada; araştırmaya katılmayı kabul eden ve örnekleme alınma kriterlerini sağlayan gebelere ilk olarak gebe tanıtıcı bilgi formu ile doğum eyleminde öz yeterlilik ölçeği uygulandı. İkinci aşamada ise; doğumdan bir hafta sonra aynı gebelere gebe tanıtıcı formu ve emzirme öz yeterliliği ölçeği uygulanmıştır (Şekil 1).

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Veriler bilgisayarda SPSS 20 programı ile değerlendirildi. Gebelikte doğum eyleminde öz yeterlilik ile postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Gebelerde doğum eyleminde öz yeterlilik algısının emzirme öz yeterliliğine etkisi basit lineer regresyon analizi ile değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ETİK İLKELERİ

Araştırmaya başlamadan önce, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan

ŞEKİL 1: Araştırma planı.

(tarih: 24 Şubat 2022; no: 2; sayı: B.30.2.ATA.0.01.00/186) ve araştırmanın yapılacağı kurumdan resmî izin alınmıştır. Gebelere çalışmanın amacı anlatılmış, gönüllülük ilkesi doğrultusunda araştırmaya dâhil olma konusunda özgür oldukları, istedikleri anda çekilebilecekleri, kişisel bilgi ve cevaplarının gizli kalacağı bilgisi paylaşılmıştır. Çalışmada, Helsinki Deklarasyonu 2008 prensiplerine uyulmuştur.

BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması $27,25 \pm 2,97$ 'dir. Araştırmanın ilk aşamasında kadınların gebelik haftası 26-40 arası olup ortalaması $32,84 \pm 3,62$ 'dir. Araştırma kapsamındaki kadınların %68,4'ünün üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Kadınların %45,2'si çalışmamakta ve %82'si çekirdek aileye sahiptir. Gelir durumlarına bakıldığında ise

%33,8'i gelirin giderinden az, %64,7'si gelirin gide-rine denk olduğunu ifade etmiştir (Tablo 1).

Kadınların %55,5'i antenatal dönemde doğum ve emzirme ile ilgili eğitim aldığını ifade etmiştir. Kadınların %2,2'si gebeliği süresince memesinde sorun yaşadığını ifade etmiştir. Kadınların %87,5'inin bebeğine ilk verdiği gıdanın anne sütü ol-duğu saptanmıştır. Kadınlar bebeğini beslerken %22,8'i anne sütü ile birlikte su ve mama verdiğini belirtmiştir (Tablo 2).

Gebelerde doğum eylemi öz yeterliliği sonuç beklentisi alt boyut ortalama puanı 151,95±15,66 ve yeterlilik beklentisi alt boyut puan ortalaması 115,88±27,01 olarak bulunmuştur. Postpartum em-zirme öz yeterlilik ölçeği puan ortalaması ise 57,64±12,50'dir (Tablo 3).

Gebelerde doğum eylemi öz yeterliliği ile post-partum emzirme öz yeterliliği arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=0,641<0,010$). Buna göre gebelerde doğum öz yeterliliği arttıkça emzirme öz yeterliliği de artmaktadır (Tablo 4).

Gebelerde doğum eyleminde öz yeterlilik du-rumu, postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği davranışının anlamlı ve pozitif bir yordayıcısıdır ($\beta=0,64, p<0,01$). Gebelikte doğum eylemi öz yeter-

TABLO 1: Gebelerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı (n=272).

Özellikler	$\bar{X}\pm SS$	
Yaş (yıl)	27,25±2,97 (minimum=20, maksimum=40)	
Gebelik haftası	32,84±3,62 (minimum=26, maksimum=40)	
	n	%
Eğitim durumu		
İlköğretim mezunu,	16	5,9
Lise mezunu,	70	25,7
Üniversite mezunu	186	68,4
Çalışma durumu		
Çalışıyor	149	54,8
Çalışmıyor	123	45,2
Gelir durumu		
Gelir giderden az	92	33,8
Gelir gidere denk	176	64,7
Gelir giderden fazla	4	1,5
Aile tipi		
Çekirdek aile	223	82
Geleneksel aile	49	18

SS: Standart sapma.

TABLO 2: Gebelik ve postpartum dönemde kadınların emzirmeye yönelik düşünceleri ve davranışları.

Gebelik dönemi	n	%
Gebelikte doğum eğitimi ve emzirme eğitimi		
Evet	151	55,5
Hayır	121	44,5
Eğitim alınan kişi/yer		
Sağlık personeli	129	46,6
Gebe eğitim kitabı	47	17,0
Gebe eğitim kursu	30	10,8
Medya	44	15,9
Annemden ve arkadaşımın	16	5,7
Kendi sağlık personeli	11	4,0
Gebelik süresince memede sorun yaşama durumu		
Evet	6	2,2
Hayır	266	97,8
Doğum sonrası emzirme düşüncesi		
Evet	272	100
Sadece anne sütü ile emzirme isteği		
İlk 6 ay	272	100
Emzirmede günlük yaşayacağını düşünme		
Evet	30	11,0
Hayır	242	89,0
Bebeğini emzirmeyi düşündüğü süre		
İlk 6 ay	1	0,4
12 ay	43	15,8
24 ay	206	75,7
36 ay	22	8,1
İlk 6 ay sadece anne sütü ile besleme isteği		
Evet	272	100
Postpartum dönem	n	%
İlk verdiğiniz gıda		
Anne sütü	238	87,5
Mama	34	12,5
Emzirme düzeyi		
Sadece emziriyorum	210	77,2
Anne sütü ile birlikte su ve mama veriyorum	62	22,8
Anne sütü dışında gıda verme sebebi		
Sütüm yetmiyor	40	64,5
Bebek emmek istemiyor	17	27,4
Ev işleri	5	8,1
Bebeğe verilen ilk besin		
Kolostrum	238	87,5
Mama	34	22,5

lilik durumu postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği davranışındaki toplam varyansın %40'ını ($R^2=0,409, p<0,01$) açıklamaktadır (Tablo 5).

TARTIŞMA

Doğum eylemi, doğrudan kadının doğum yapabile-ceğine ilişkin inancı ve kendine güveniyle yani öz ye-

TABLO 3: Gebelerin doğum öz yeterlilik algısı ve postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği ölçeği puan ortalamaları.

Ölçekler	X±SS	Alınan		Teorik	
		minimum	maksimum	minimum	maksimum
Doğum öz-yeterlilik	267,84±35,78	123	320	32	320
Sonuç beklentisi*	151,95±15,66	43	160	16	160
Yeterlilik beklentisi*	115,88±27,01	43	160	16	160
Postpartum emzirme öz-yeterlilik	57,64±12,50	24	70	14	70

*Doğum öz-yeterlilik ölçeğinin alt boyutları. SS: Standart sapma.

TABLO 4: Gebelerin doğum öz yeterliliği ile postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği puanları arasındaki ilişki.

Postpartum emzirme öz yeterliliği	r değeri	p değeri
Doğum öz-yeterliliği	0,641**	0,000

*Pearson Korelasyon;**p<0,01.

terlilik kavramı ile ilişkilidir.¹ Gebenin sahip olduğu doğuma yönelik öz-yeterlilik algısı, aynı zamanda emzirme öz yeterliliğinin de etkilemektedir.

Araştırmaya alınan gebelerin doğum öz yeterliliklerinin ve postpartum dönemde emzirme öz yeterlilik düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir (Tablo 4.3). Yapılan çalışmada gebelerin eğitim durumuna bakıldığında eğitim seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir. Bostan'ın çalışmasında, eğitim seviyesi yükseldikçe gebelerde doğum öz yeterliliğinin de arttığı belirtilmiştir.²¹ Bu sonuç çalışmamızı desteklemektedir. Ayrıca araştırmaya dâhil edilen kadınların tamamında, gebeliklerin planlı olmasından kaynaklanmış olabilir. Araştırmaya katılan gebelerin %55'i gebelikte doğum ve emzirme eğitimi almıştır. Bu durum gebelerin, doğum eyleminde öz yeterliliklerinin emzirme öz yeterliliğini olumlu yönde etkilemiş olabilir. Dişsiz ve ark. yaptığı çalışmada doğuma hazırlık eğitimine katılan gebelerin doğumdan mem-

nuniyetleri ve gebeliği isteme durumlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.²² Kadınlar böylece olumlu doğum deneyimi yaşar ve dolayısıyla doğum memnuniyetleri artar. Doğumdan memnun olan kadınların, bir sonraki süreç olan emzirme dönemine pozitif duygularla geçiş yapacağı için sağlıklı bir emzirme süreci geçireceği söylenebilir. Gebelikte kadınların hepsi emzirmeyi düşündüklerini dile getirmişlerdir. Çalışmamıza dâhil edilen gebelerin ilk, planlı ve istenen bir gebelik olması sonucu pozitif yönde etkilemiş olabilir.

Yapılan bu çalışmada, postpartum emzirme öz yeterliliği durumuna bakıldığında puan ortalamasının yüksek olduğu saptanmıştır (57,64±12,50) (Tablo 4.3). Annelerin %89'u emzirmede problem yaşamayacağını söylemiştir. Bu durum gebelikte annelerin emzirmeye hazırlıklı olduğunu kendine güvendiğini gösterir. Bu durumun emzirme öz yeterlilik puanını pozitif yönde yüksek düzeyde etkilediğini söyleyebiliriz. Tablo 2'deki verilerde gebelerin sadece anne sütü ile ne kadar süre beslenmesi gerektiği sorulduğunda hepsi sadece 6 ay demesi doğru bilgiye ulaşıldıklarını ve araştırdıklarını göstermektedir. Annelerin eğitim düzeyinin yüksek olması da emzirme öz yeterliliğini arttırmaya katkısı olduğu düşünülebilir (Tablo 4.3). Gebelerde doğum öz yeterlilik ölçeğinin iki alt boyutu vardır. Bunlardan ilki olan sonuç beklentisi belli davranışların belli sonuçlara sebep olacağı anlamını taşır. Çalışmada sonuç beklentisi alt boyut puan ortalaması 151,95±15,66 olarak bulunmuştur. Sonuç beklentisi alt boyut puan ortalamasının yüksek düzeyde olması gebelerin yapacağı davranışın hangi sonuçlara sebep olacağını bildiğini göstermektedir. Doğum öz yeterlilik ölçeğinin diğer alt boyutu olan yeterlilik beklentisi, alt boyutu ise bir sonucu elde etmek için gerekli olan davranışı başarılı bir şekilde yapabilme inancını ifade eder. Çalışmada yeterlilik beklentisi alt boyut puan

TABLO 5: Gebelerin doğum öz yeterliliğinin postpartum dönemde emzirme öz yeterliliğine etkisi.

Değişken	B	Standart hata	β	t değeri	p değeri	R ²	AdjR ²	F
Sabit	-2,38	4,412		-0,539	0,59			
Gebelerde doğum öz yeterliliği	0,224	0,016	0,641	13,725	0,000	0,411	0,409	188,365

*Basit doğrusal regresyon.

ortalaması 115,88±27,01 olarak bulunmuştur. Puanın yüksek olması, gebelerin kendini yeterli hissettiğini göstermektedir. Öz yeterlilik inancı, birbiriyle ilişkili olan dört bilgi kaynağından oluşmaktadır. Bunlardan bir tanesi performans başarısı, yani bir bireyin daha önce gerçekleştirdiği işte başarılı olması daha sonra yapılan işlere benzer olanlarda da başarılı olacağını göstermektedir. Öz yeterliliği yüksek olan kişilerde pozitif kendilik kavramı, kendini kontrol etme ve kendini değerlendirme yeteneği mevcuttur. Bu kişiler, bir şeyi denemekten korkmadığı gibi ısrarcı ve sabırlıdır. Çevreyi daha çok kontrol altına alabilir, olayların üstesinden gelebilir ve yeni şeyleri denemekten korkmazlar. Düşük öz yeterliliğe sahip olan bir kişi de ise depresyon, özgüven eksikliği, anksiyete ve benlik saygısında azalma, çaresizlik, kaygı ve strese artma, gelişim ve bireysel başarı hakkında olumsuz düşüncelerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır.²³ Buradan yola çıkarak doğum için kendini yeterli hissedip bunu başaran anne adayları postpartum dönem emzirmede daha başarılı olması beklenir.

Araştırma sonucunda gebelikte doğum öz yeterlilik algısı arttıkça postpartum annelerin emzirmeyle ilgili emzirme öz yeterliliğinin de arttığı saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4). Yapılan bir çalışmada doğum öz yeterlilik algısının anne memnuniyetini artırdığı için annenin emzirmede daha başarılı olduğu görülmüştür.^{4,5} Coates ve ark. 2014 yılında doğum sırasındaki kontrol algısının gebelerin emzirme öz yeterliliği ile doğrudan ilişkili olduğu vurgulanmıştır.⁴ Öz-yeterliliği yüksek olan kadınlar zorluklarla karşılaştıklarında emzirmek için daha fazla çaba gösterirler.^{9,10} Gebelikte, doğum öz yeterliliği algısı durumu postpartum dönemde emzirme öz yeterliliği davranışındaki toplam varyansın %40 oranında etkilediğini göstermektedir ($R^2=0,409$, $p<0,05$). Doğum anı, kadın için gebeliğin sonlanması ve bebeğine kavuştuğu özel bir zaman dilimidir. Gebelik süresince kadınların büyük çoğunluğu bu anı merak eder.²⁴ Doğum anında kendini yeterli hisseden kadınlar, öz güveni yüksek olan kadınlardır. Bu sebeple, doğumdan korkmaz ve ağrı eşiği daha yüksektir. Buna bağlı olarak analjezik kullanımı da daha azdır.²³ Ayrıca sezaryen endikasyonu olmasa bile doğum eyleminde doğum öz yeterlilik algısı düşük olan gebelerin sezaryen olma olasılığı daha yüksektir.²⁵⁻²⁷ Tüm bu du-

rumlar, annenin bebeğini emzirmesini de etkilemektedir. Durum böyle devam ederken anne kendini emzirmede yeterli hissetmez. Emzirme öz yeterliliği düşük olan anne bebeğine yetemediğini düşünür. Güvenli anne bebek bağlanması oluşmaz. Sonuç olarak gebelerde doğum öz yeterliliği algısı arttıkça emzirme öz yeterliliğinin de artması beklenmektedir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmada doğum şeklinin sorgulanmaması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

SONUÇ

Araştırmaya katılan gebelerde doğum eylemi öz yeterlilik algısı arttıkça emzirme öz yeterliliği de artmaktadır. Doğum öz yeterliliği postpartum dönemde emzirme öz yeterliliğini önemli oranda etkilemektedir. Ebelerin gebe izlemleri sırasında gebelerin doğum öz yeterliliklerini değerlendirilmesi önemlidir. Doğum öz yeterlilikleri düşük olan gebelerin, postpartum dönemde yakından takip edilerek emzirme öz yeterliliklerinin değerlendirilmesi gerekir. Riskli ve planlı olmayan gebeliklerde bu çalışmanın tekrarlanması önerilebilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Özlem Başhan, Sibel Öztürk; **Tasarım:** Özlem Başhan, Sibel Öztürk; **Denetleme/Danışmanlık:** Özlem Başhan, Sibel Öztürk; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Özlem Başhan; **Analiz ve/veya Yorum:** Özlem Başhan, Sibel Öztürk; **Kaynak Tarayması:** Özlem Başhan; **Makalenin Yazımı:** Özlem Başhan, Sibel Öztürk; **Eleştirel İnceleme:** Sibel Öztürk; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Özlem Başhan.

KAYNAKLAR

1. Barut S, Uçar T. Gebelerde doğum öz yeterlilik algısının doğum korkusu ile ilişkisi. [Relationship between childbirth self-efficacy and fear of childbirth]. Mersin Univ Sağlık Bilim Derg. 2018;11(2):107-15. doi:10.26559/mersinsbd.331077
2. Titrek K. Nullipar gebelere verilen doğuma hazırlık eğitiminin doğum öz yeterliliğine etkisi. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi; 2020. (Erişim linki ve erişim tarihi eklenmemiştir.)
3. Razurel C, Kaiser B, Antonietti JP, Epiney M, Sellenet C. Relationship between perceived perinatal stress and depressive symptoms, anxiety, and parental self-efficacy in primiparous mothers and the role of social support. Women Health. 2017;57(2):154-72. PMID: 26909523.
4. Coates R, Ayers S, de Visser R. Women's experiences of postnatal distress: a qualitative study. BMC Pregnancy Childbirth. 2014;14:359. PMID: 25315742; PMCID: PMC4288655.
5. Jafari E, Mohebbi P, Mazloomzadeh S. Factors related to women's childbirth satisfaction in physiologic and routine childbirth groups. Iran J Nurs Midwifery Res. 2017;22(3):219-24. PMID: 28706547; PMCID: PMC5494952.
6. Berentson-Shaw J, Scott KM, Jose P.E. Do self-efficacy beliefs predict the primiparous labour and birth experience? A longitudinal study. Journal of Reproductive and Infant Psychology. 2009;27(4):357-73. doi:10.1080/02646830903190888
7. Amanak K, Demirkol İ, Ünay V. Doğum memnuniyetinin postpartum erken dönem emzirme öz-yeterliliğine etkisi [The effect of birth satisfaction on postpartum early breastfeeding self-efficacy]. Turkish Journal of Science and Health. 2020;1(2):50-7.
8. World Health Organization [Internet]. © 2024 WHO [Cited: November 11, 2022]. Breastfeeding. Available from: https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_1
9. Ergezen Y, Efe E, Çalışkan Özdöl F, Dikmen, Ş. Doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişki [The relationship between mothers' breastfeeding self-efficacy perceptions and breastfeeding success in postpartum period]. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2021;14(3):217-23. <https://dergi-park.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/64155/675733>
10. Akça G, Yıldız E. Annelerin emzirme öz yeterlilik düzeyi ve emzirmeye etki eden faktörler [Mothers' breastfeeding self-efficacy level and factors affecting breastfeeding]. Türkiye Aile Hekimliği Dergisi. 2024;28(1):18-24. https://jag.journalagent.com/tahd/pdfs/TAHD_28_1_18_24.pdf
11. Yang X, Gao LL, Ip WY, Sally Chan WC. Predictors of breast feeding self-efficacy in the immediate postpartum period: a cross-sectional study. Midwifery. 2016;41:1-8. PMID: 27479635.
12. Ayton JE, Tesch L, Hansen E. Women's experiences of ceasing to breast-feed: Australian qualitative study. BMJ Open. 2019;9(5):e026234. PMID: 31064807; PMCID: PMC6528004.
13. Binns C, Lee M, Low WY. The long-term public health benefits of breastfeeding. Asia Pac J Public Health. 2016;28(1):7-14. PMID: 26792873.
14. Kaner G, Calik G, Yurtdas G, Halicioğlu Baltalı O. Evaluation of the traditional practices of breastfeeding, complementary feeding and increasing breast milk in mothers with 0-24 month-old infants. Rev Esp Nutr Hum Diet. 2022;26(Suppl. 2):13-9 <https://renhyd.org/index.php/renhyd/article/view/1319>
15. Wang S, Liu J, Guo N, Jiang H. The relationship between birthing related factors and maternal breastfeeding confidence in China. Women Birth. 2021;34(2):196-202. PMID: 32113872.
16. Tatarlar A, Tokat MA. Vajinal doğum sırasında yaşanan korkunun laktasyona, emme davranışlarına ve ilk emzirme sonuçlarına etkisi [The effect of birth fear on lactation, infant sucking ability and first breastfeeding results]. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2016;15(2):83-91. doi: 10.5455/pmb.1-1435819087
17. Lowe NK. Maternal confidence for labor: development of the Childbirth Self-Efficacy Inventory. Res Nurs Health. 1993;16(2):141-9. PMID: 8502766.
18. Ersoy Y. Doğum eyleminde öz yeterlilik ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. [Yüksek lisans tezi]. Antalya: Akdeniz Üniversitesi; 2011. [Erişim tarihi: 23 Şubat 2024]. Erişim linki: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/Tez-Goster?key=zqI_ZOq-b18GC2rT9c2JGouEGqNLSHZ0qALZ-bJ05B6rc-CJycDB7jDxirBh7YQ
19. Dennis CL. The breastfeeding self-efficacy scale: psychometric assessment of the short form. J Obstet Gynecol Neonatal Nurs. 2003;32(6):734-44. PMID: 14649593.
20. Aluş Tokat M, Okumuş H, Dennis CL. Translation and psychometric assessment of the breast-feeding self-efficacy scale-short form among pregnant and postnatal women in Turkey. Midwifery. 2010;26(1):101-8. PMID: 18541350.
21. Bostan FS. Doğum eyleminde öz-yeterlilik algısı ve etkileyen faktörler [Yüksek lisans tezi]. Antalya: Akdeniz Üniversitesi; 2020. (Erişim linki ve erişim tarihi eklenmemiştir.)
22. Dişsiz M, Gelebek N, Meydan Ş.D, Mamuk R, Bilgiç D. Doğuma hazırlık sınıflarında verilen eğitimin doğum memnuniyeti üzerine etkisi [The effect of education given in prenatal education classes on birth satisfaction]. Sağlık Akademisyenleri Dergisi. 2023;10(1):103-7. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2746970>
23. Gökçe İsbir G, İnci F. Travmatik doğum ve hemşirelik yaklaşımları. [Traumatic childbirth and nursing approaches] KASHED. 2014;1(1):29-40. <https://dergi-park.org.tr/en/download/article-file/207492>
24. Çiçek Ö, Okumuş H. Doğumda öz-yeterlilik algısı: önemli olan unsurlar. [Self-efficacy perception at birth: its importance and effective factors]. JACSD. 2017;4(10):35-49. doi:10.17367/JACSD.2017.2.3
25. Chu KH, Chen AC, Tai CJ, Chen SF, Chien LY. Development and validation of the self-efficacy regarding vaginal birth scale. J Obstet Gynecol Neonatal Nurs. 2017;46(1):e13-e21. PMID: 27865753.
26. Ölçer Z, Bakır N, Oskay, Ü. Yüksek riskli gebelerin öz yeterlilik ve sosyal destek algıları. [Perceptions of social support and self-sufficiency in high-risk pregnancies]. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2016;19(1):25-33. doi:10.17049/ahsbd.27714
27. Cantürk D, Kostak MA. Vajinal doğum yapan ve sezaryen operasyonu geçiren annelerin ilk emzirme davranışları, emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ve etkileyen faktörler. [Breast-feeding self-efficacy levels of mothers undergoing vaginal birth or cesarean operation]. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;23(3):382-94. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinsbd/issue/57912/718662>